

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Nykänen, A. (2019) Arvioimmeko kriteereillä osaamistavoitteiden saavuttamista? AMK-lehti / UAS Journal 1.

URL: <https://uasjournal.fi/katsaus/arviointikriteerit-osaamistavoitteet/>

Arvioimmeko kriteereillä osaamistavoitteiden saavuttamista?

Kirjoittaja: Anna Nykänen.

Laurea-ammattikorkeakoulussa otettiin käyttöön tammikuussa 2019 uudet arviointikriteerit. Tavoiteltavan osaamisen laatua kuvaavat arviointikriteerit ovat kaikissa opinnoissa opinnäytetyötä lukuun ottamatta yhteiset sen sijaan, että ne olisivat osaamistavoitekohtaiset. Kriteereitä tehdessämme vertailimme muiden ammattikorkeakoulujen arvioinnin perusteita ja peilasimme sanoitusta suhteessa sekä eurooppalaiseen (EQF) että kansalliseen (NQF) tutkintojen viitekehykseen.

Päädyimme määrittämään osaamisen laadulle kaksi vaatimustasoa: ensimmäinen vaatimustaso (I) sopii alkuvaiheen tai asiaa ensikertaa käsitteleviin opintoihin. Toinen taso (II) on selvästi vaativampi ja sen saavuttaminen hyvin arvosanoin tuottaa ammattikorkeakoulutasolla vaaditun osaamisen (EQF taso 6). Aina voi toki pohtia, tulisiko arvioinnissa olla tätäkin tiukempi osaamistason saavuttamiseksi. Voit arvioida asiaa tutustumalla [kriteereihin](#).

Laureassa arviointikriteereitä sovelletaan sellaisenaan. Niitä ei ole tarkoitus sanoittaa uudestaan, eikä myöskään omia opintokohtaisia kriteereitä ole ohjeistuksen mukaan sallittua tehdä. Opintoon sopimattomia kriteereitä voi sen sijaan jättää halutessaan pois.

Opettajilla iso vastuu eurooppalaisten laatuvaatimusten täyttämiseksi

Eurooppalaista koulutusta ohjaavan [ECTS Users' Guiden](#) näkökulmasta Laurean opetussuunnitelmat ovat väljiä jättäen paljon opettajien päätettäväksi. Eurooppalaisten laatukriteereiden täyttymiseksi opintojen toteutussuunnitelmat ovat osa opetussuunnitelmaa, joten niiden sisältöön on syytä panostaa. Tästä syystä toteutussuunnitelmien laatu onkin otettu Laureassa vuoden 2019 kehittämisteemaksi.

Arviointikriteereiden osalta olemme linjaamassa, kumpaa vaatimustasoa (I vai II) kullakin opinnolla käytetään. Tämä tasa-arvoistaa opiskelijoiden arviointia jatkossa. Aiemmin arviointikriteeristömme on ollut erikseen alkuvaiheen ja valmistumisvaiheen opiskelijoille, mutta yhteisesti ei ole ollut sopimusta siitä, kumpaa kriteeristöä opinnoissa käytetään – olivathan opetussuunnitelmatkin aikoinaan kampuskohtaisia.

Yleiset arviointikriteerit sanoittavat osaamisen laadun

Suunnittelijana olin mukana työstämässä uusia arvioinnin perusteitamme. Tästä huolimatta koen, että yhteiset arviointikriteerit ovat haastavia sekä opettajien että opiskelijoiden näkökulmasta. Oleellista on opinnon osaamistavoitteiden saavuttaminen niin, että arviointikriteerit määrittävät tavoiteltavan osaamisen laadun. Toimivatko yhteiset arviointikriteerit kuitenkin näin?

Esimerkiksi alkuvaiheen opinnolle *Projektinhallinta ja viestintä* on kirjattu neljä osaamistavoitetta, joiden arvioinnissa käytettäneen vaatimustasoa yksi. Opinnon suoritettuaan opiskelija osaa mm.

”suunnitella, toteuttaa ja arvioida käytännöllisen projektin moniammatillisessa yhteistyössä” ja ”toimia tarkoituksenmukaisesti monikulttuurisissa organisaatioissa ja verkostoissa” (Liiketalouden koulutuksen opetussuunnitelma 2019). Arviointikriteeristö on jaettu kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat 1) ammatillinen tietoperusta, tiedonhaku ja raportointi, 2) ammatillinen toiminta ja työelämän kehittäminen sekä 3) ryhmätyötaidot, johtaminen ja vastuullisuus. Arvosanan kolme (3) kohdalla on kymmenen kriteeriä. Näiden lisäksi on huomioitava, että ohjeiden mukaan arvosanan yksi (1) tasolla olevien kriteerien on täytyttävä arvosanan kolme saamiseksi (katso taulukko 1).

Taulukko 1. Esimerkkinä vaatimustason yksi yleiset arviointikriteerit arvosanan tasolle yksi ja kolme (Liiketalouden koulutuksen opetussuunnitelma 2019).

	AMMATILLINEN TIEOPERUSTA, TIEDONHAKU JA RAPORTOINTI	AMMATILLINEN TOIMINTA JA TYÖELÄMÄN KEHITTÄMINEN	Arvioidaan soveltuvin osin: RYHMÄTYÖTAIDOT, JOHTAMINEN JA VASTUULLISUUS
Arvosana 3 Opiskelija osaa...	käyttää johdonmukaisesti ammattikäsitteitä eri työkäytänteitä ja tilanteita selittäessään	toimia opittuja taitoja ja menetelmiä käyttäen	toimia tavoitteellisesti ryhmässä
	koota tietoa ja hyödyntää tietoperustaansa	toimia ammatillisesti asiakkaiden ja/tai yhteistyötahojen kanssa ja tunnistaa heidän tarpeensa	suunnitella ja hallita oman työn etenemistä ja ajankäyttöä
	raportoida sovitulla tavalla	osallistua ohjaukseen ja hyödyntää sitä	havaita turvallisuuteen liittyviä riskejä perustella toimintaansa ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
Arvosana H/1 Opiskelija osaa...	käyttää keskeisiä ammattikäsitteitä eri työkäytänteitä ja –tilanteita selittäessään	toimia ohjattuna opiskeltavia taitoja ja menetelmiä käyttäen	toimia ryhmän jäsenenä
	etsiä tietoa eri tietolähteistä	toimia asiakkaiden ja/tai yhteistyö-tahojen kanssa	suunnitella ohjatusti oman työn etenemistä ja ajankäyttöä
	raportoida	ottaa vastaan ohjausta	toimia turvallisesti ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti noudattaa annettuja ohjeita ja sääntöjä

Projektiosaamisen näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista arvioida ammattikäsitteiden käyttöä, kun opiskelija selittää eri työkäytänteitä ja -tilanteita. Lisäksi tulisi varmistaa, että opiskelija on koonnut tietoa projektien hallinnasta ja osoittaa hyödyntävänsä sitä. Sen sijaan monikulttuurisuuteen työskentelyyn liittyvän tavoitteen saavuttamisen arvioimisen menetelmäksi sopisi esimerkiksi erilaisista opiskelijoista koostuvan ryhmän itsearviointi. Kaikissa osaamistavoitteissa ei voi arvioida samoilla kriteereillä. Kaikki kriteerit eivät sovellu kaikkiin osaamistavoitteisiin, vaan opettajan tulee valita, mikä tai mitkä kriteereistä sopivat osaamistavoitteen saavuttamisen arviointiin.

Osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien yhteensopivuudessa on myös muita ongelmia. Opiskelijan tulisi esimerkiksi osata hyödyntää ohjausta sekä suunnitella ja hallita ajankäyttöään, mitä ei ole mainittu opinnon osaamistavoitteissa. Osaamisperustaisuutta ajatellen olemme eettisen kysymyksen äärellä: onko oikein, että näiden kriteerien toteutumattomuus voi estää ylemmän arvosanan? Ajankäytön hallinta haluttiin kuitenkin mukaan perusteluksi sille, että myöhässä palautetusta tehtävästä ei voi saada parasta arvosanaa.

Ongelmallista on, että osaan osaamistavoitteista arviointikriteeristö sopii huonosti. On asioita, jotka joko osaa, tai ei osaa, tai joissa vaaditaan korkeaa osaamista. Esimerkiksi lääkelaskut tulee hallita virheettömästi.

Yleisten arviointikriteereiden vaara on mielestäni se, että esimerkiksi käsitteiden käyttöä ja teoriaosaamista arvioidessa unohtuu, että osaamisperustaisesti arvioimme opinnon osaamistavoitteen saavuttamista, emme sitä, kuinka montaa tai mitä lähteitä opiskelija on käyttänyt, tai onko raportti ohjeistuksen mukaan laadittu. Raportti toki toimii yhtenä mahdollisena osaamisen tunnisteena tehden osaamisen näkyväksi ja siten arvioitavaksi. Opettajan tulee kuitenkin olla tarkkana, että hän arvioi tavoitteeksi asetettua osaamista.

Työkalu opintojaksokohtaisten kriteereiden työstöön olemassa, mutta onko resursseja?

Yleisten arviointikriteerien soveltaminen spesifeihin osaamistavoitteisiin on vaikeaselkoista ja väärinkäsityksille altistavaa. Yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi malli on johtaa kriteerit suoraan opintojen osaamistavoitteista, kuten osassa korkeakouluista ja kaikessa ammatillisessa koulutuksessa on tehty.

Kun opinnon osaamistavoitteet on kuvattu arvosanan kolme (3) osaamiselle, on arvosanan yksi (1) ja viisi (5) tasoinen osaaminen suhteellisen helppoa johtaa yleistä arviointikriteeristöä hyödyntäen. Tämä on kuitenkin suuri työ ja vaatii kehittämisresursseja: esimerkiksi Laureassa opintojaksoja on noin 800. Kehittämistyö vaatisi vähintään viiden kuukauden työpanosta.

Opintojaksojen lisäksi Laureassa opiskellaan projektimuotoisesti. Projektien tuottamaa osaamista arvioitaessa voimme törmätä osaamiseen, jota emme ennalta arvanneet saavutettavan (Raij 2019, 23). Työtä opinnollistettaessa voi myös käydä näin. Näissä tilanteissa yhteiset yleiset arviointikriteerit ovat tarpeelliset.

Jatketaan keskustelua arvioinnin perusteista koulutuksen laadun edistämiseksi

Edellä olen pyrkinyt osoittamaan, että osaamisen arviointi on monitulkintaista yhteisten kriteereiden määrittelemisestä huolimatta. Keskustelua arvioinnin perusteista tarvitaan, jotta arviointi toteutuu oikeudenmukaisesti ja opiskelija – ja opettaja – ymmärtävät, mihin arviointi perustuu. Arvioinnin kehittäminen on edellytys aidosti osaamisperustaiseen osaamisen tunnistamiseen ja tätä kautta koulutuksen laadukkuuteen.

Kirjoittaja

Anna Nykänen, KM, suunnittelija (koulutuksen kehittäminen), Laurea-ammattikorkeakoulu, anna.nykanen(at)laurea.fi

Lähteet:

Liiketalouden opetussuunnitelma. (2019). Laurea-ammattikorkeakoulu.

<https://ops.laurea.fi/index.php/fi/212701/fi/209690/HLY219SY/20/year/2019>. Haettu 24.1.2019

Raij, K. (2019). Teoksessa Juvonen S., Marjanen P. & Meristö T. (toim.) *Learning by Developing 2.0 – Case Studies in Theory and Practice*. Laurea Julkaisut 101, 16–29.